Elinkeinoelämän keskusliitto

FK|Finanssialan Keskusliitto
FC|Finansbranschens Centralförbund

FINNVERA

Yritysrahoitus-kysely

2013

SUOMEN PANKKI
FINLANDS BANK
BANK OF FINLAND

EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Yrittäjät

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Sisällys

Esipuhe		3
Yhteenveto		4
1.	Aineisto	5
2.	Yritysten rahoituksen hankinta	6
3.	Yritysten rahoituksen hankinta-aikomukset	12
4.	Yritysten rahoitus- ja muut vaikeudet	16
5.	Luottojen ehdot ja hoitaminen	22
6.	Vakuusvaatimukset	26
7.	Pankkipalveluiden saatavuus ja pankkien kilpailuttaminen	30
8.	Julkisen yritysrahoituksen käyttö	32
9.	Pääomasijoitusrahoituksen käyttö	34
10.	Verkkolaskujen käyttö	36
11.	Asiakasyritysten laskunmaksuaika	38

LISÄTIETOJA KYSELYSTÄ:

Suomen Pankki
Jukka Vauhkonen
ekonomisti
p. 010 831 2111
jukka.vauhkonen@bof.fi

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Tommi Toivola
rahoitusasiantuntija
p. 09 4202 3292
tommi.toivola@ek.fi

Esipuhe

Elinkeinoelämän Keskusliitto EK, Finanssialan Keskusliitto, Finnvera Oyj, Suomen Pankki, Suomen Yrittäjät sekä työ- ja elinkeinoministeriö selvittävät säännöllisesti Suomessa toimivien yritysten rahoituksen hankintaa ja hankinta-aikomuksia, rahoitusongelmia sekä rahoituksen saatavuutta ja hintaa. Yritysrahoituskysely toteutettiin nykyisessä muodossaan nyt toisen kerran. Tämänvuotisen kyselyn aineiston keruusta vastasi IROResearch Oy.

Yritysrahoituskysely tuottaa ainutlaatuista tietoa yritysten rahoitustilanteesta sekä rahoituksen katvealueista, kehittämistarpeista ja muutostrendeistä. Yritysten rahoituksen riittävä saatavuus, riskeihin nähden oikein mitoitetut ehdot sekä rahoitusvaihtoehtojen monipuolisuus ovat elintärkeitä yrityksille ja koko kansantaloudelle.

Kyselyn tuloksia raportoitaessa yritykset jaetaan henkilökunnan lukumäärän perusteella neljään kokoluokkaan: mikroyrityksiin (0–9 työntekijää) sekä pieniin (10–49), keskisuuriin (50–249) ja suuriin (yli 250) yrityksiin. Tulokset on painotettu siten, että ne vastaavat mahdollisimman luotettavasti yritysten alueellista ja toimialoittaista jakautumista. Kyselyyn vastasi 3 661 yritystä eri toimialoilta (pl. rahoitustoimiala) ja eri puolilta Manner-Suomea.

Raportissa esitetään kyselyn valtakunnalliset tulokset. Raportti on saatavissa kaikkien edellä mainittujen osapuolten internet-sivuilta. Sekä valtakunnalliset että alueelliset tulokset ovat saatavissa myös työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämän Toimiala Online -palvelun kautta.

Yhteenveto

Yritysten rahoituksen hankinta kehittyi kaksijakoisesti

Aiempaa suurempi osa keskisuurista ja suurista yrityksistä on hankkinut viimeksi kuluneen vuoden aikana uutta rahoitusta. Samaan aikaan rahoituksen hankinta-aikeissaan epäonnistuneiden tai niistä luopuneiden yritysten osuudet näyttäisivät kyselyn perusteella kasvaneen.

Yritysten rahoituksessa sekä kipukohtia että merkkejä paremmasta

Noin joka viides pieni ja keskisuuri yritys ja noin joka kymmenes suuri yritys ilmoitti kokeneensa jonkinlaisia rahoituksen hankintaan liittyviä ongelmia. Suhteellisesti eniten vaikeuksia saada rahoitusta oli niillä yrityksillä, joiden kannattavuus tai liikevaihto heikkenivät edellisen 12 kuukauden aikana. Yritykset arviot rahoituksen saatavuudesta seuraavan 12 kuukauden aikana ovat kuitenkin varsin myönteisiä: noin 80 % yrityksistä arvioi mahdollisuutensa saada rahoitusta joko pysyvän ennallaan tai paranevan.

Merkkejä yritysten rahoitusrakenteen monipuolistumisesta

Kyselyn perusteella yritysten rahoitusrakenne on monipuolistumassa. Aiempaa useammat suuret yritykset hankkivat rahoitusta laskemalla liikkeeseen yritystodistuksia ja joukkovelkakirjoja. Mikroyritykset puolestaan käyttivät aiempaa yleisemmin pääomasijoitusrahoitusta. Myös rahoitusyhtiöt kasvattivat suhteellista suosiotaan.

Erityisesti suurten ja keskisuurten yritysten rahoituksen ehdot kiristyivät

Kyselyn mukaan rahoituksen ehtojen kiristyminen on jatkunut. Useamman kuin joka toisen uutta lainaa hankkineen keskisuuren ja suuren yrityksen lainamarginaalit levenivät. Sopimusehdot eli rahoituskovenantit puolestaan kiristyivät pienemmillä yrityksillä. Luottojen sivukulut kasvoivat joka kolmannella uutta luottoa saaneista yrityksistä. Valtaosalla yrityksistä vakuuksien arvostus ja vakuusvaatimukset ovat säilyneet ennallaan. Erityisesti kaupallisten takausten hinnat ovat kuitenkin nousseet.

Yritysten keskimääräiset laskunmaksuajat kolmesta neljään viikkoa

Lähes joka toinen pieni ja keskisuuri yritys ilmoittaa asiakasyritystensä keskimääräisten laskunmaksuaikojen pidentyneen. Niiden asiakkaiden keskimääräinen laskunmaksuaika on 18–27 päivää. Laskunmaksuaikojen piteneminen on kasvattanut joka toisen pienen ja keskisuuren yrityksen rahoitustarpeita.

Verkkolaskujen käyttöönotto jatkunut ripeänä

Verkkolaskuja käyttävien yritysten osuus kasvaa nopeasti. Suurista yrityksistä jo noin 90 % käyttää verkkolaskuja. Myös valtaosa pienistä ja keskisuurista yrityksistä on ottanut ne käyttöön.

1. Aineisto

Taulukko 1.

Yritysten toimialat, %	
Tukku- ja vähittäiskauppa	22
Teollisuus	20
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	20
Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	10
Rakentaminen	8
Kiinteistöalan toiminta	4
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	4
Muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	3
Sähkö-, kaasu ja vesihuolto	2
Majoitus- ja ravitsemustominta	2
Koulutus	2
Terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut	2
Maatalous, metsätalous ja kalatalous	1
Yhteensä	**100**

Taulukko 2.

Aineiston jakaumat alueittain, %	
Etelä-Pohjanmaa	4
Etelä-Savo	3
Häme	7
Kaakkois-Suomi	5
Kainuu	1
Keski-Suomi	6
Lappi	3
Pirkanmaa	9
Pohjanmaa	4
Pohjois-Karjala	3
Pohjois-Pohjanmaa	7
Pohjois-Savo	4
Satakunta	4
Uusimaa	32
Varsinais-Suomi	9
Yhteensä	**100**

Taulukko 3.

Aineiston jakaumat kokoluokittain			
Kokoluokka liikevaihdon mukaan, %		Kokoluokka henkilömäärän mukaan, %	
alle 0,2 milj. euroa	22	Mikro, alle 10 henkilöä	**59**
0,2–1 milj. euroa	30	Pieni, 10–49 henkilöä	**25**
1–10 milj. euroa	33	Keskisuuri, 50–249 henkilöä	**9**
10–100 milj. euroa	11	Suuri, yli 249 henkilöä	**6**
yli 100 milj. euroa	4		
Yhteensä	**100**		**100**

2. Yritysten rahoituksen hankinta

Suurempi osa yrityksistä kuin edellisessä kyselyssä sekä haki että sai rahoitusta kyselyä edeltäneen 12 kuukauden aikana. Useampi kuin joka toinen keskisuuri yritys, yli 40 % pienistä ja suurista yrityksistä sekä hieman yli 20 % mikroyrityksistä sai tai yritti saada uutta rahoitusta (kuvio 1). Erityisesti keskisuuret yritykset hakivat aktiivisesti rahoitusta.[1]

Keskisuurten ja suurten yritysten rahoituksen hankinnan kasvu on sopusoinnussa tilastotietojen kanssa, joiden mukaan rahalaitokset myönsivät vuoden 2013 aikana enemmän suuria, yli miljoonan euron yrityslainoja, kuin vuonna 2012. Yritysten liikkeeseen laskemien joukkovelkakirjojen kannan viimeaikainen ripeä kasvu voi osaltaan näkyä erityisesti suurten yritysten rahoituksen hankintaa koskevissa luvuissa.

Rahoitusaikeissaan epäonnistuneiden tai niistä luopuneiden yritysten osuus näyttäisi kasvaneen. Noin 10 % keskisuurista, 7 % mikro- ja pienistä sekä 2 % suurista yrityksistä haki, mutta ei saanut rahoitusta. Suhteellisesti eniten vaikeuksia saada rahoitusta oli niillä yrityksillä, joiden kannattavuus tai liikevaihto heikkeni edellisen 12 kuukauden aikana. Osalla yrityksistä olisi ollut tarve saada rahoitusta, mutta ne eivät sitä hakeneet: näin ilmoitti tehneensä noin joka kuudes mikroyritys ja joka kymmenes pieni ja keskisuuri yritys.[2]

Suurempi osuus yrityksistä kuin edellisessä kyselyssä käytti rahoitusta sekä kone- ja laite- että rakennusinvestointeihin (kuvio 2). Kasvanut osuus keskisuurista ja suurista yrityksistä vahvisti rahoitusrakennettaan. Rahoitusta hankkineista keskisuurista yrityksistä noin joka viides käytti rahoitusta yritysjärjestelyihin. Mikroyritykset lisäsivät aineettomia investointejaan.

[1] *Myös muut kyselyt viittaavat erityisesti yli 50 työntekijöiden yritysten rahoituksen hankinnan olleen yleistä. Ks. Finnveran, Suomen Yrittäjien sekä työ- ja elinkeinoministeriön PK-yritysbarometri, Syksy 2013.*

[2] *Kyselyssä ei tiedusteltu, minkä syiden takia yritykset eivät hakeneet rahoitusta. Syyt voivat liittyä rahoituksen oletettuihin ehtoihin ja saatavuuteen, mutta myös muihin tekijöihin.*

Kuvio 1. Onko yrityksenne saanut tai yrittänyt saada uutta ulkoista rahoitusta edellisen 12 kuukauden aikana?

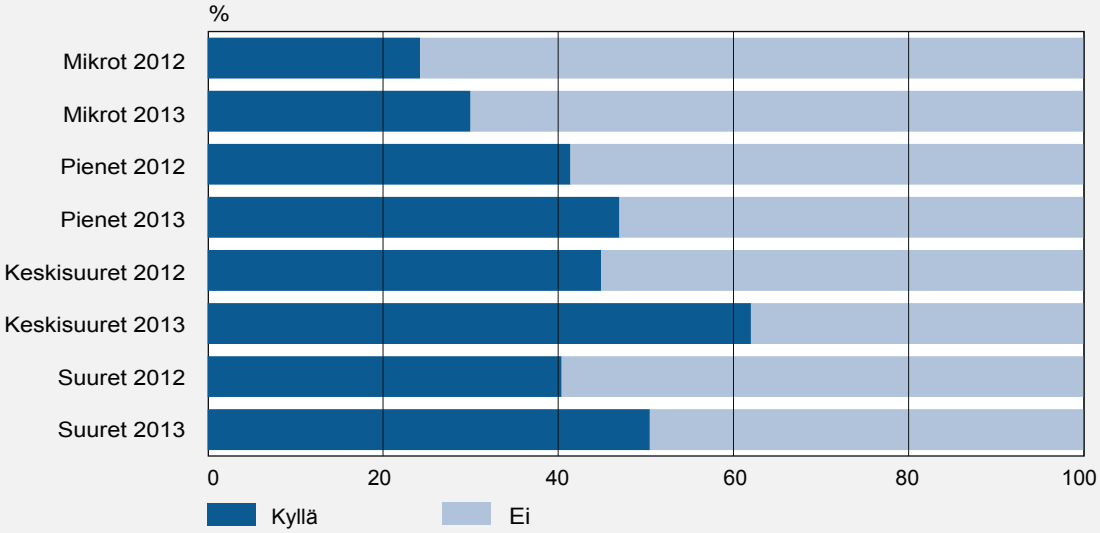

Kuvio 2. Mihin tarkoituksiin uutta rahoitusta on hankittu?

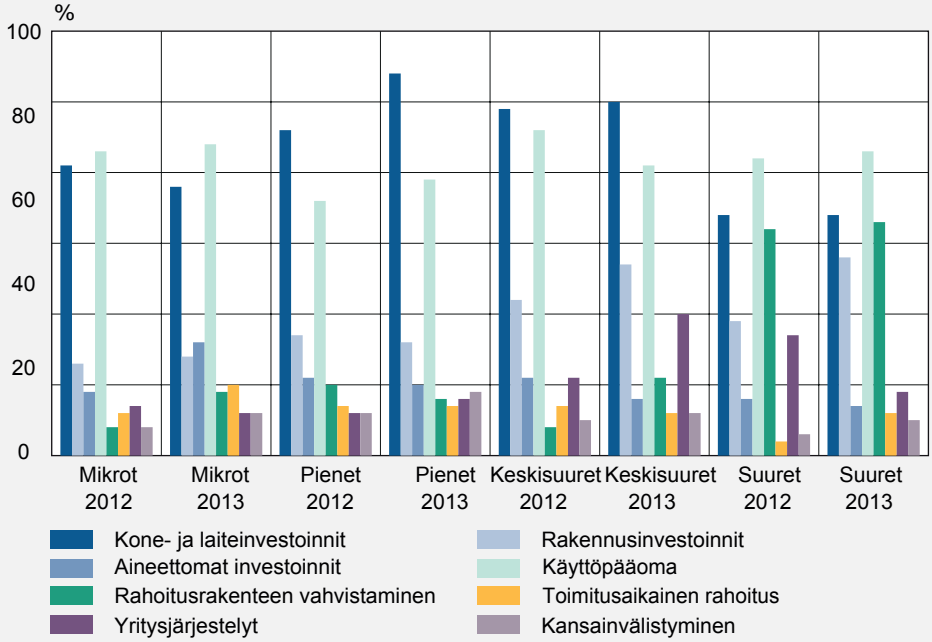

Kone- ja laiteinvestoinnit ja käyttöpääoman rahoitus säilyttivät asemansa rahoituksen tärkeimpinä käyttötarkoituksina (kuvio 3). Rakennusinvestoinnit oli tärkein käyttötarkoitus lähes joka viidennelle rahoitusta hankkineelle keskisuurelle ja suurelle yritykselle. Yritysjärjestelyt oli tärkein käyttötarkoitus yli kymmenelle prosentille keskisuurista ja lähes kymmenelle prosentille suurista yrityksistä.

Rahoituksen lähteiden osalta huomionarvoinen muutos oli pankkirahoitusta käyttäneiden yritysten osuuden hienoinen pieneneminen (kuvio 4). Silti kuitenkin 70–80 % kaikista rahoitusta hankkineista yrityksistä eri kokoluokissa sai rahoitusta pankista. Rahoitusyhtiöistä rahoitusta saaneiden yritysten osuudet puolestaan hieman kasvoivat.

Finnverasta rahoitusta hankkineiden mikro- ja pienten yritysten osuudet pienenivät mutta keskisuurten ja suurten yritysten osuudet kasvoivat. Rahoitusta hankkineista suurista yrityksistä useampi kuin joka kymmenes hankki rahoitusta yritystodistuksilla ja joukkovelkakirjoilla. Mikroyrityksistä aiempaa suurempi osuus sai rahoitusta yksityisistä pääomasijoitusrahastoista.

Kuvio 3. Mikä käyttötarkoituksista oli tärkein?

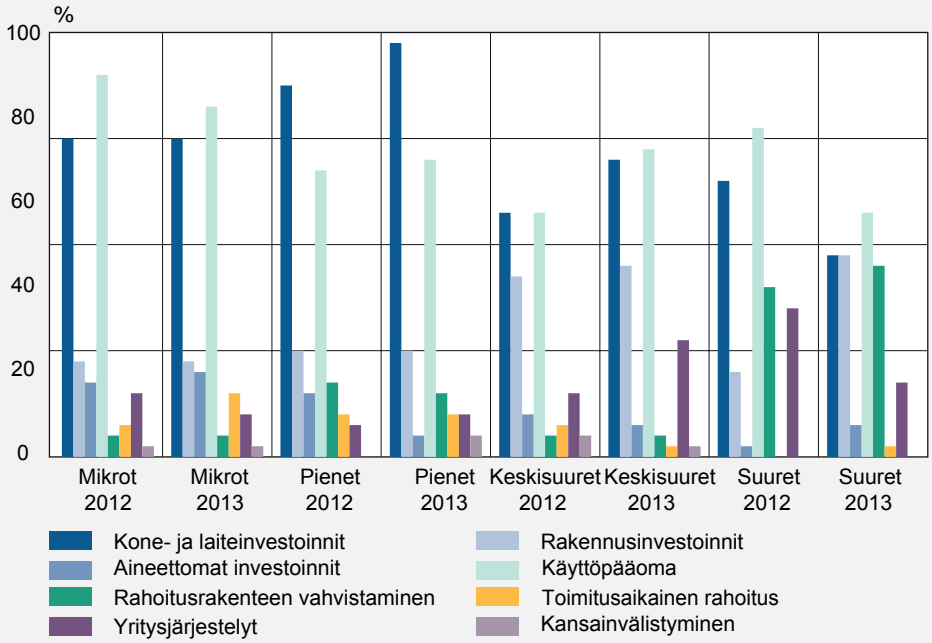

Kuvio 4. Mistä lähteistä olette saaneet tai hankkineet uutta ulkoista rahoitusta?

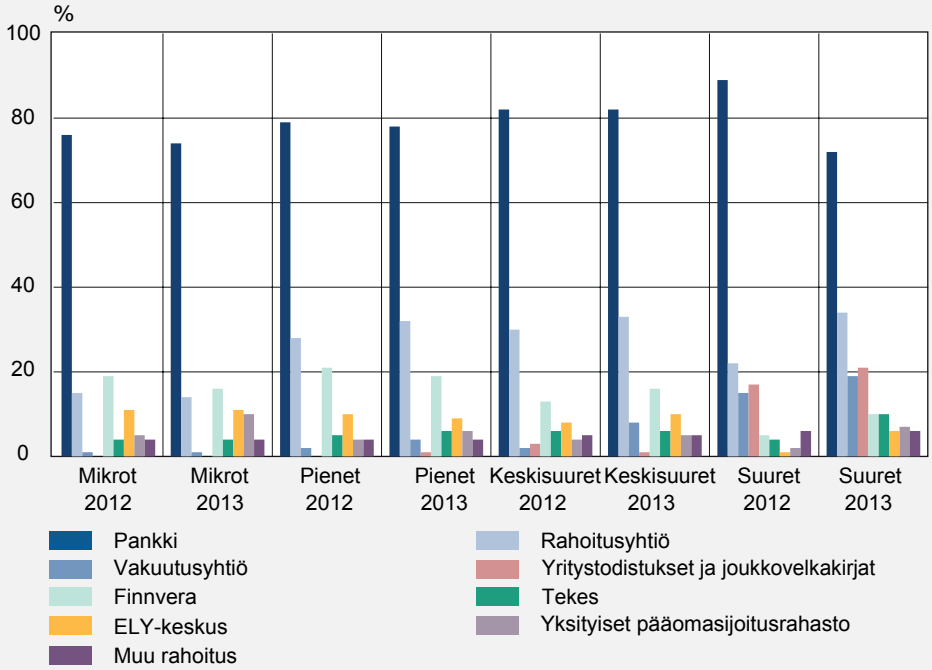

Vaikka pankkirahoitusta käyttäneiden yritysten osuudet pienenivät edellisestä kyselystä, pankit säilyttivät asemansa useimpien yritysten tärkeimpänä ulkoisen rahoituksen lähteenä (kuvio 5). Pankkien asema tärkeimpänä rahoituksen lähteenä kuitenkin hieman heikentyi.

Rahoitusyhtiöt olivat tärkein rahoituslähde erityisesti varsin suurelle osalle pienistä ja keskisuurista yrityksistä. Finnvera oli tärkein lähde yli kymmenelle prosentille mikroyrityksistä. Noin kymmenelle prosentille suurista yrityksistä yritystodistukset ja joukkovelkakirjat olivat tärkein rahoituslähde.

Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on yleisemmin vanhoja, yli 12 kuukautta ennen kyselyä otettuja, luottoja kuin mikro- ja suurilla yrityksillä (kuvio 6). Mikroyrityksistä yli puolet ja suurista yrityksistä lähes puolet on velattomia. Mikroyritykset hakevat ylipäänsä rahoitusta vähemmän kuin niitä suuremmat yritykset. Suurilla yrityksillä on puolestaan enemmän rahoitusvaihtoehtoja käytettävissään kuin muilla yrityksillä.

Kuvio 5. Mikä on yrityksenne tärkein ulkoinen rahoittaja tai rahoituskanava?

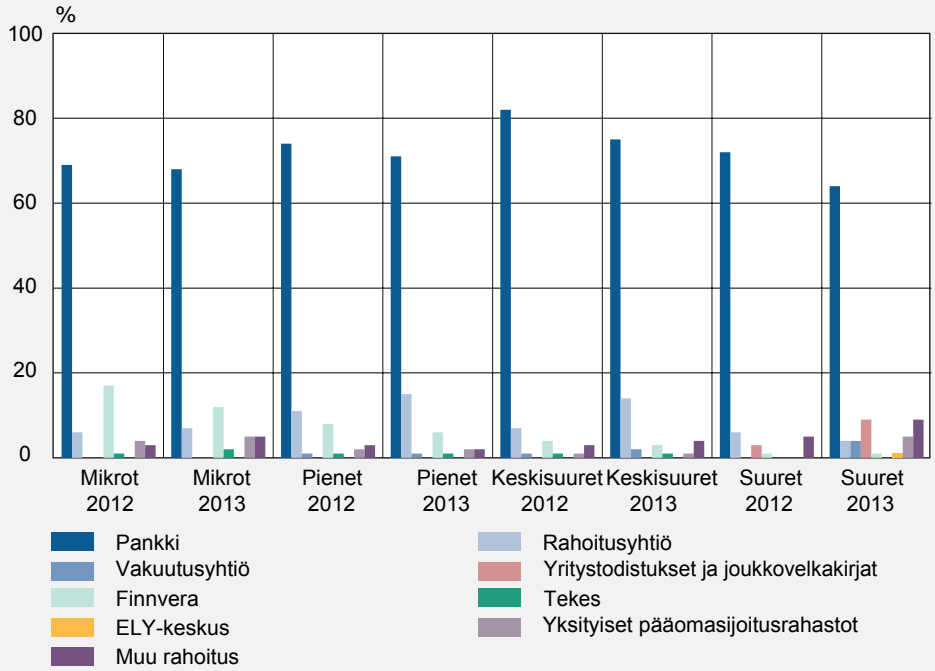

Kuvio 6. Onko yrityksellänne vanhaa luottoa?

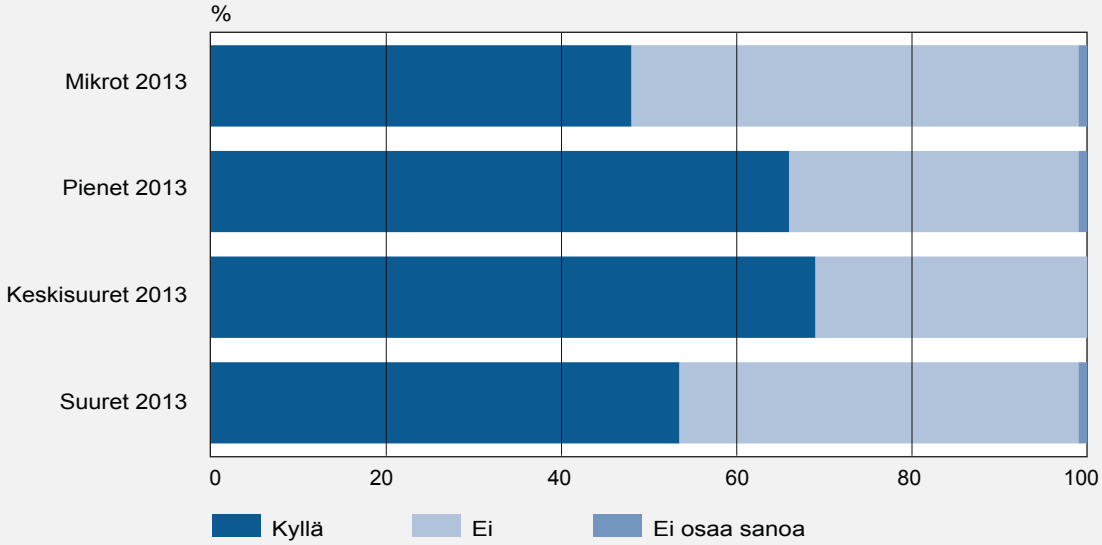

3. Yritysten rahoituksen hankinta-aikomukset

Vaikka osalla yrityksiä on ongelmia rahoituksen saatavuuden tai sen ehtojen kanssa, on myönteistä, että yritysten arviot niiden mahdollisuudesta saada uutta rahoitusta ovat kohtuullisen optimistiset (kuvio 7). Noin 15–20 prosenttia yrityksistä eri kokoluokissa arvioi mahdollisuutensa saada uutta rahoitusta vaikeutuvan seuraavan 12 kuukauden aikana, mutta lähes yhtä suuri osuus yrityksistä odottaa rahoituksen hankinnan helpottuvan.

Keskisuuret yritykset ovat pessimistisimpiä tulevien rahoitusmahdollisuuksiensa suhteen. Niistä joka neljäs arvioi mahdollisuutensa saada rahoitusta heikkenevän vähintään jonkin verran. Suuret yritykset ovat yrityksistä selvästi optimistisimpia: niistä vain pari prosenttia odottaa rahoitusmahdollisuuksiensa heikkenevän merkittävästi.

Suhteellisesti suurimmasta pessimismistään huolimatta keskisuuret yritykset aikovat hakea rahoitusta aktiivisesti myös seuraavan 12 kuukauden aikana (kuvio 8). Rahoituksen hankintaa suunnittelevien yritysten osuudet ovat suurempia kuin edellisessä kyselyssä mutta pienempiä kuin rahoitusta edellisen 12 kuukauden hakeneiden yritysten osuudet (luku 2).

Kuvio 7. Kuinka arvioitte yrityksenne mahdollisuuden saada uutta rahoitusta?

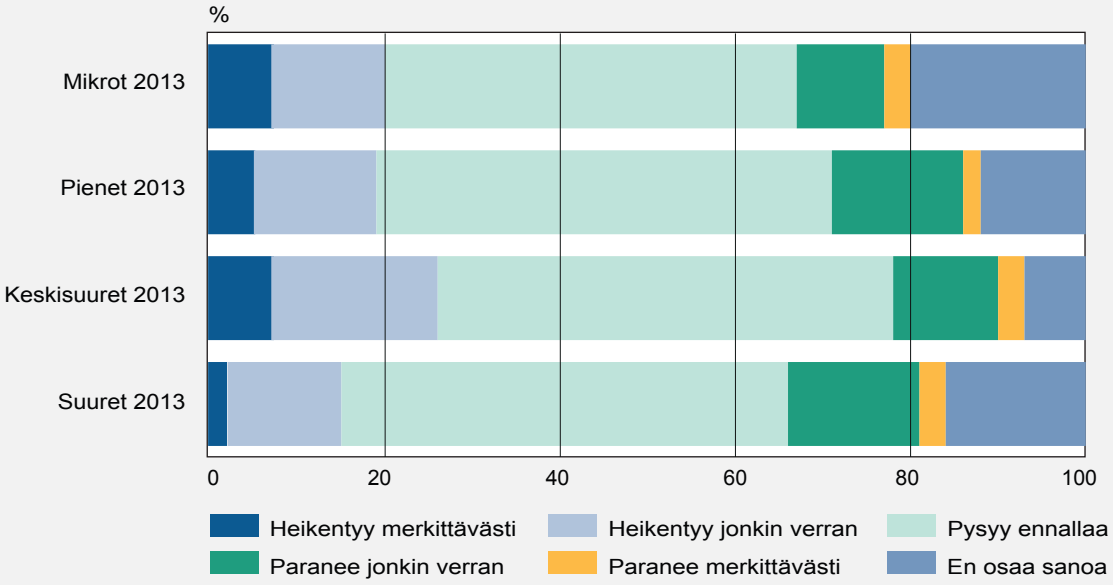

Kuvio 8. Aikooko yrityksenne hankkia uutta ulkoista rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana?

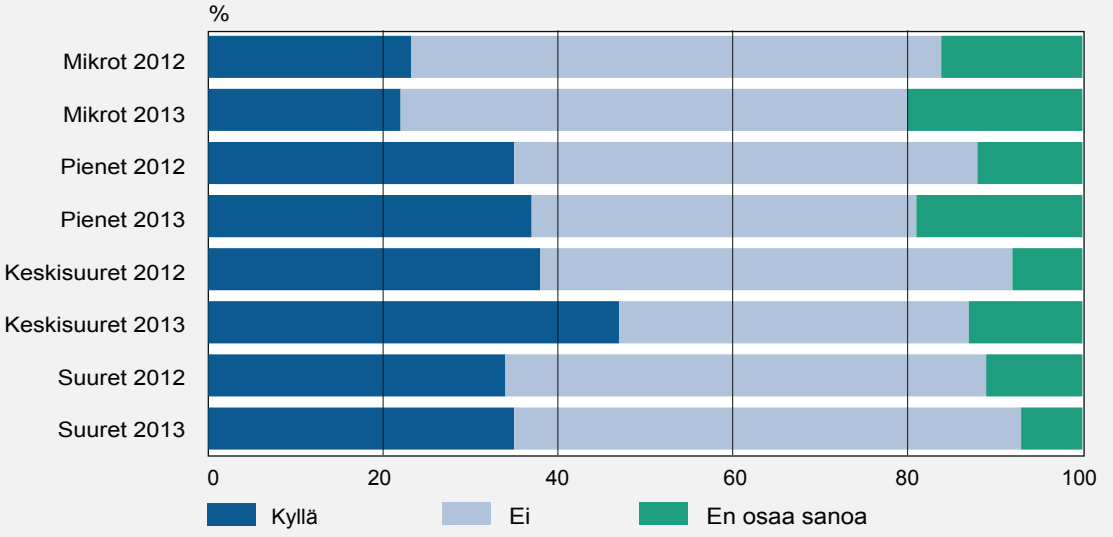

Rahoituksen ensisijaisista käyttötarkoituksista kone- ja laiteinvestointien sekä aineettomien investointien suhteellinen suosio näyttäisi kasvavan (kuvio 9). Rahoituksen hankintaa suunnittelevista pienistä ja keskisuurista yrityksistä lähes 40 % ilmoittaa kone- ja laiteinvestoinnit rahoituksen tärkeimmäksi käyttötarkoitukseksi. Suurten yritysten vastaukset jakautuvat muiden yritysten vastauksia tasaisemmin. Rahoitusrakenteen vahvistaminen on uuden rahoituksen tärkein käyttötarkoitus jopa joka viidennelle suurelle yritykselle.

Rakennusinvestointien ja käyttöpääoman merkitys ensisijaisena rahoituksen käyttötarkoituksena näyttäisi vähenevän. Erityisesti selvästi aiempaa pienempi osuus yrityksistä kaikissa kokoluokissa – verrattuna sekä aiempiin rahoitusaikomuksiin että rahoituksen toteutuneeseen hankintaan – ilmoittaa käyttöpääoman suunnittelemansa rahoituksen ensisijaiseksi käyttötarkoitukseksi.

Suurista yrityksistä selvästi pienempi osuus kuin edellisessä kyselyssä ilmoittaa pankit ensisijaiseksi uuden rahoituksen lähteekseen (kuvio 10). Yritystodistusten ja velkakirjojen merkityksen kasvu suurten yritysten tärkeänä rahoituksen lähteenä näyttäisi jatkuvan. Pienistä ja keskisuurista yrityksistä aiempaa suurempi osuus ilmoittaa rahoitusyhtiöt ja mikroyrityksistä pääomasijoitusrahoituksen suunnitellun rahoituksen ensisijaiseksi lähteeksi.

Kuvio 09. Mikä on suunnitellun ulkoisen rahoituksen tärkein käyttötarkoitus?

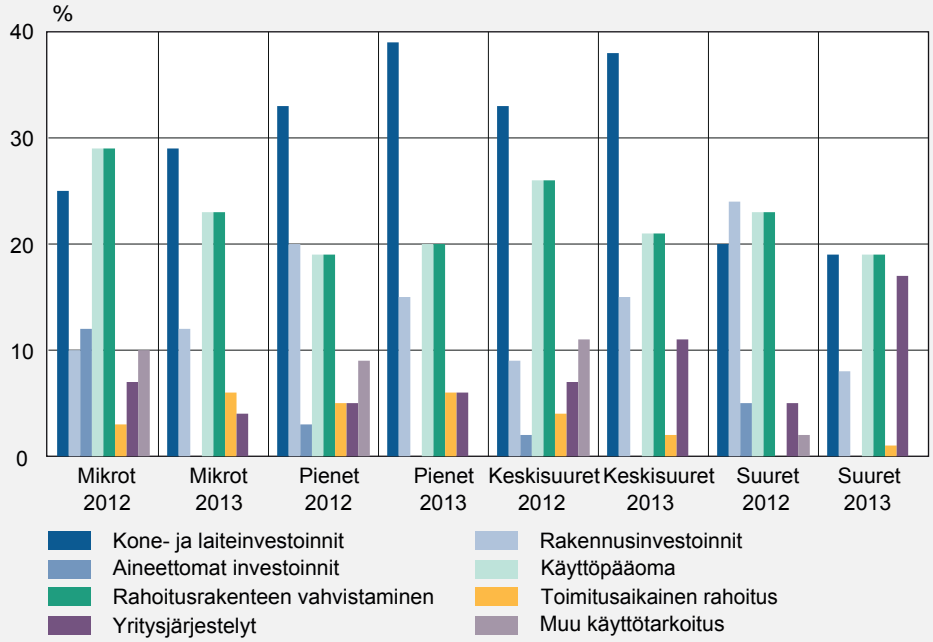

Kuvio 10. Suunnitellun ulkoisen rahoituksen tärkein lähde

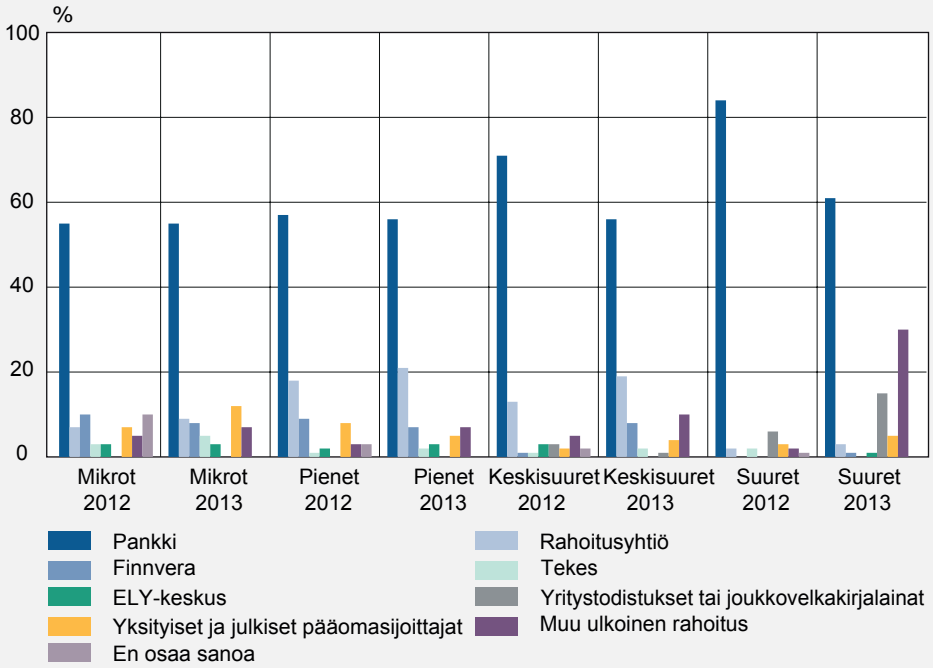

4. Yritysten rahoitus- ja muut vaikeudet

Tämänvuotisessa kyselyssä tiedusteltiin aiempaa laajemmin ja yksityiskohtaisemmin yritysten rahoituksen saatavuuteen ja ehtoihin liittyvistä ongelmista. Kysymysten uudistamisen vuoksi rahoitusongelmia koskevat tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia edellisen kyselyn tulosten kanssa.

Huomattavalla osalla rahoitusta tarvinneista[3] yrityksistä oli edellisen 12 kuukauden aikana rahoituksen saamiseen ja ehtoihin liittyviä ongelmia (kuvio 11). Rahoitusongelmaisia yrityksiä oli lähes 40 % rahoitusta tarvinneista mikro-, pienistä ja keskisuurista ja hieman alle 20 % suurista yrityksistä. Suhteellisesti eniten vaikeuksia saada rahoitusta oli niillä yrityksillä, joiden kannattavuus tai liikevaihto heikkeni edellisen 12 kuukauden aikana.

Suhteutettuna kaikkiin kyselyyn vastanneisiin yrityksiin rahoituksen hankintaan liittyviä vaikeuksia oli noin 10 prosentilla suurista ja hieman yli 20 prosentilla mikro-, pienistä ja keskisuurista yrityksistä. Luvut eivät merkittävästi poikkea edellisen kyselyn luvuista.

Mikro- ja pienten yritysten selvästi yleisempiä rahoitusongelmia olivat liiallisiksi arvioidut vakuusvaatimukset ja se, etteivät ne saaneet lainkaan toivottua rahoitusta (kuvio 12). Rahoituksen liialliseksi arvioitu hinta, rahoituksen toivottua nopeampi takaisinmaksuaika ja myönnetyn rahoituksen liian pieni määrä olivat suhteellisesti yleisimpiä vaikeuksia rahoitusongelmaisille suurille yrityksille (kuvio 12).

[3] *Kyselyn rahoitusongelmia koskevat kysymykset kohdistettiin rahoitusta tarvinneisiin yrityksiin, eli niihin yrityksiin, (i) jotka olivat saaneet uutta rahoitusta edellisen 12 kuukauden aikana (ii) jotka olivat hakeneet uutta rahoitusta mutta eivät olleet sitä saaneet ja (iii) joilla olisi ollut tarvetta hakea uutta rahoitusta, mutta jotka kuitenkaan eivät olleet sitä hakeneet.*

Kuvio 11. Onko yrityksellänne ollut rahoituksen saamiseen ja ehtoihin liittyviä vaikeuksia edellissen 12 kk aikana

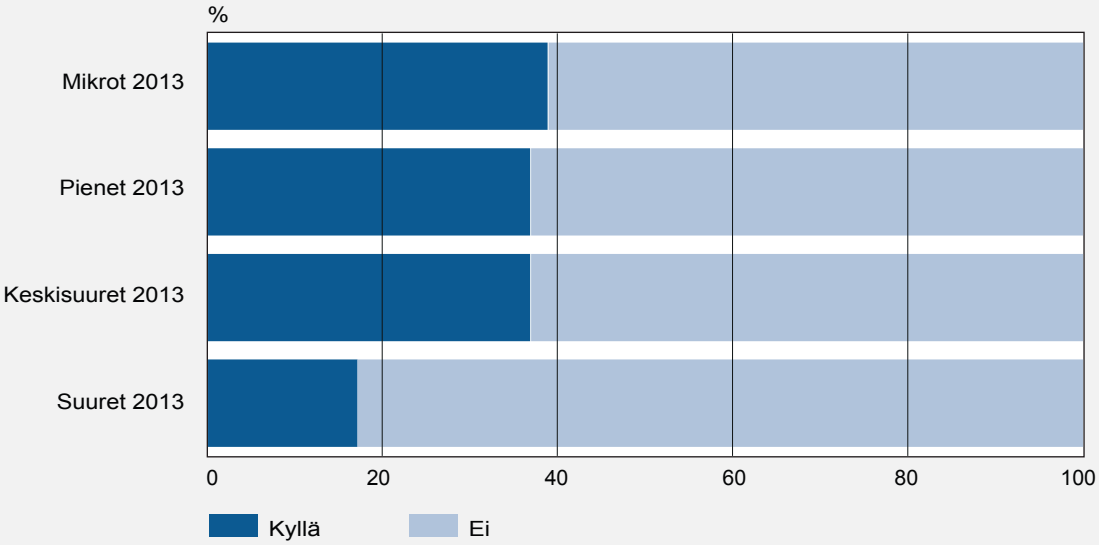

Kuvio 12. Millaisia rahoituksen saamiseen ja ehtoihin liittyviä vaikeuksia yrityksellänne oli viimeisen 12 kuukauden aikana?

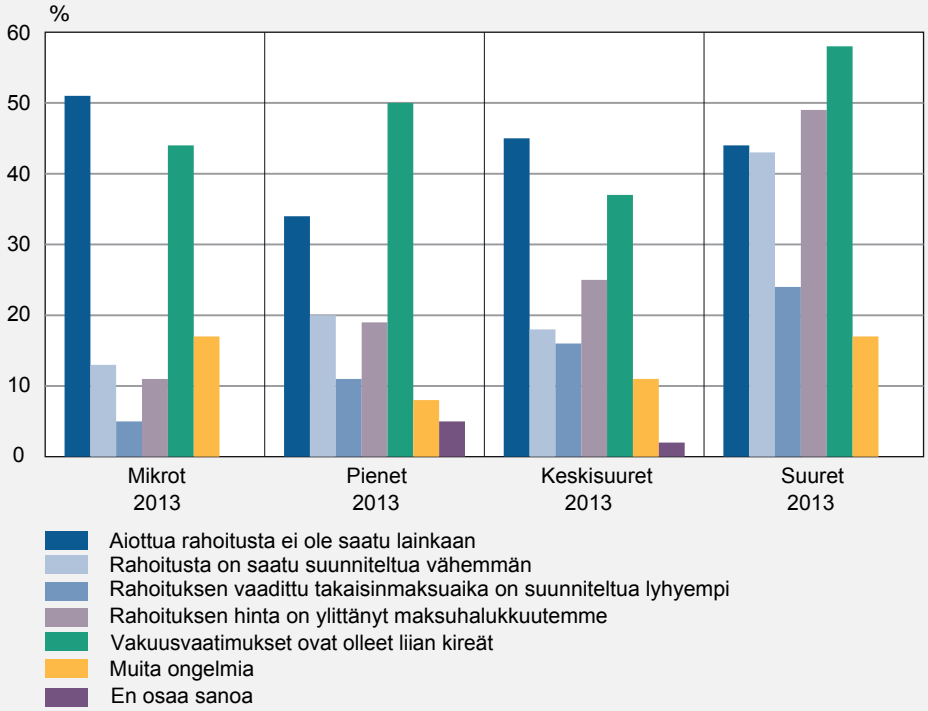

Yrityksiä pyydettiin arvioimaan, kuinka suuri merkitys yleisillä talousnäkymillä, yrityksen luottotiedoilla, yrityksen yrityskohtaisilla tunnusluvuilla (myynti, kannattavuus, jne.), pankkien halukkuudella antaa lainaa, muiden rahoittajien halukkuudella antaa rahoitusta ja liikekumppaneiden halukkuudella antaa kauppaluottoja oli yrityksen rahoitukseen liittyneissä ongelmissa (asteikolla 1–5, jossa 5 tarkoittaa ”erittäin suurta” ja 1 ”ei lainkaan suurta”).

Yritykset katsoivat erityisesti pankkien halukkuuden antaa lainaa ja yleisten talousnäkymien vaikuttaneen niiden rahoitusongelmiin (kuvio 13). Yrityskohtaisten tekijöiden ja yrityksen luottotietojen merkitys rahoitusongelmien selittäjinä oli yritysten arvioiden mukaan selvästi vähäisempi. Kuitenkin niistä yrityksistä, jotka ilmoittivat kannattavuutensa heikentyneen, keskimääräistä suurempi osuus arvioi yrityskohtaisten tunnuslukujen vaikuttaneen merkittävästi rahoitusongelmiin.

Vastaajilta tiedusteltiin myös, kuinka suurina ongelmina he pitävät yrityksensä tarjoamien tuotteiden ja palveluiden (riittämätöntä) kysyntää, kilpailun kireyttä, tuotanto- ja työvoimakustannuksia, osaavan henkilökunnan saatavuutta, rahoituksen saatavuutta ja sääntelyä. Tuotteiden riittämätön kysyntä ja kilpailun kireys arvioitiin näistä suurimmiksi ongelmiksi ja rahoituksen saatavuus toiseksi pienimmäksi ongelmaksi (kuvio 14).

Kuvio 13. Kuinka suuri merkitys seuraavilla tekijöillä on arvionne mukaan ollut yrityksenne rahoitukseen liittyvissä ongelmissa edellisen 12 kuukauden aikana (asteikolla 1–5, jossa 5 tarkoittaa "erittäin suurta" ja 1 "ei lainkaan suurta")?

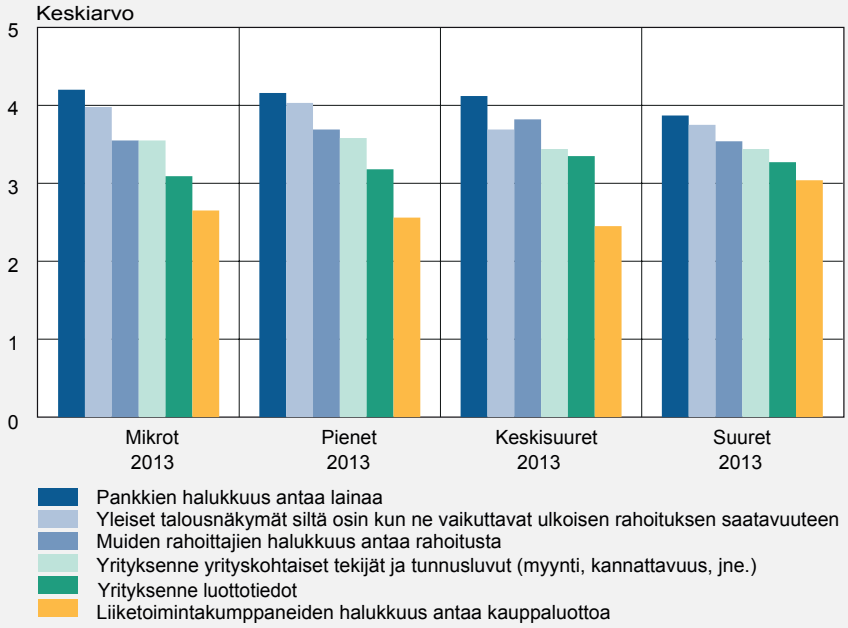

Kuvio 14. Kuinka suuria ongelmia alla olevat ovat tällä hetkellä yrityksellenne (asteikolla 1–5, jossa 5 tarkoittaa "erittäin suurta" ja 1 "ei lainkaan suurta")?

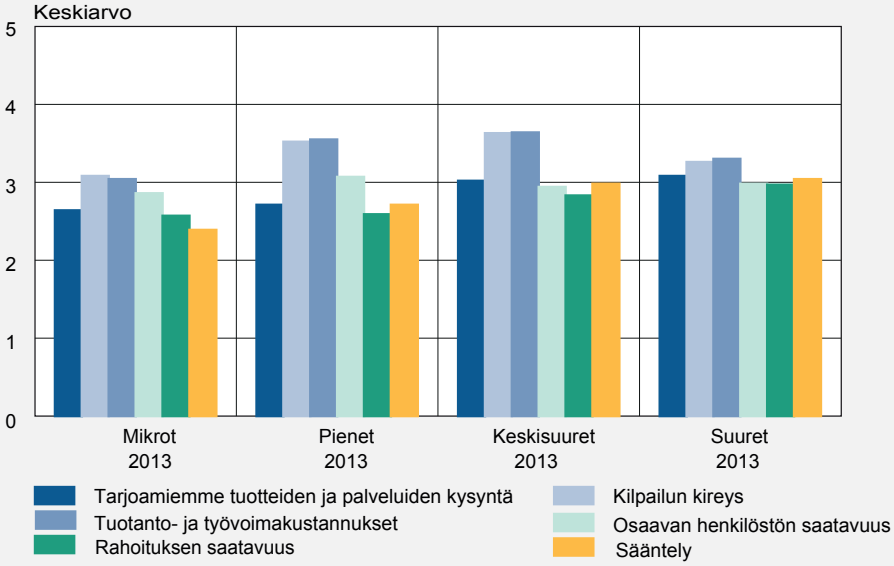

Suurista yrityksistä hieman yli 5 prosenttia ja muista yrityksistä noin 20 prosenttia poikkesi luottojensa hoitosuunnitelmista edellisen 12 kuukauden aikana (kuvio 15). Hoitosuunnitelmistaan poikenneiden yritysten osuus oli samalla tasolla kuin edellisessä kyselyssä mutta selvästi suurempi kuin aiemmissa kyselyissä keskimäärin. Hoitosuunnitelmista poikkeaminen oli keskimääräistä yleisempää niiden yritysten keskuudessa, joiden liikevaihto oli pienentynyt tai kannattavuus heikentynyt edeltävän 12 kuukauden aikana.

Lyhennyksien lykkääminen oli ylivoimaisesti yleisin poikkeama suunnitelmista (kuvio 16). Kolmannes luottosuunnitelmistaan poikenneista suurista yrityksistä vaihtoi luottojensa viitekorkoja. Muilla tavoin suunnitelmistaan poikkesi alle 10 % kaikista luottosuunnitelmistaan poikenneista yrityksistä.

Kuvio 15. Onko yrityksenne viimeisen 12 kk aikana poikennut luottojen hoitosuunnitelmistaan?

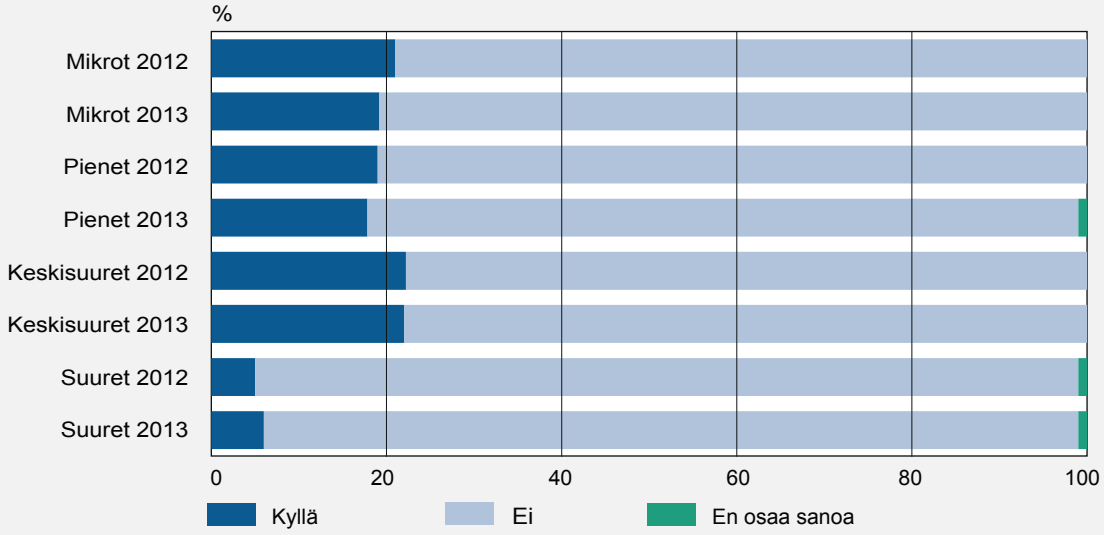

Kuvio 16. Kuinka yrityksenne on viimeisen 12 kk aikana poikennut luottojen hoitosuunnitelmistaan?

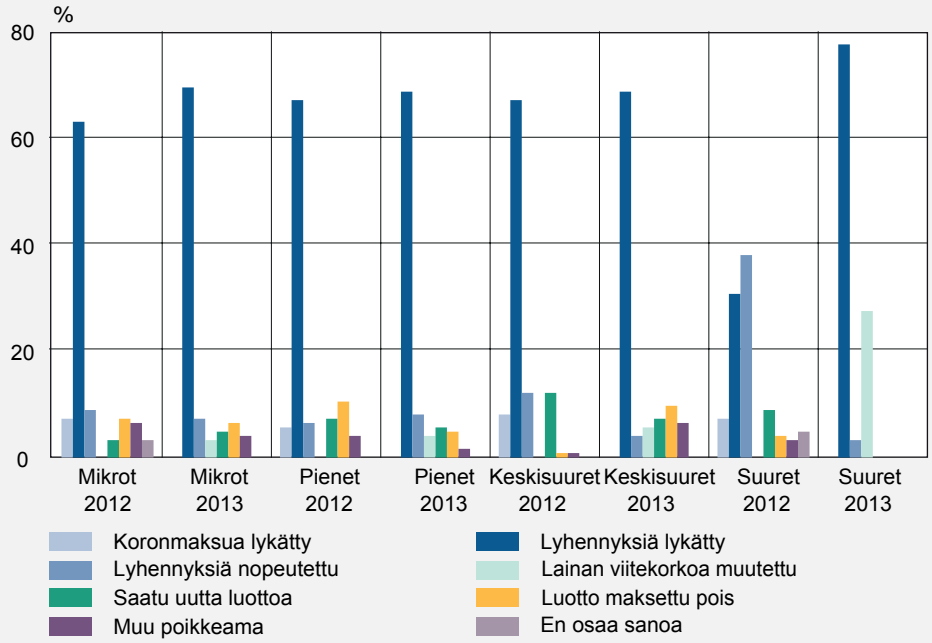

5. Luottojen ehdot ja hoitaminen

Yritysten rahoituksen ehdot ovat kyselyn perusteella edelleen tiukentuneet. Vuonna 2008 kärjistyneen finanssikriisin jälkeinen lainamarginaalien leveneminen kohdistui ensimmäisessä vaiheessa erityisesti mikro- ja pieniin yrityksiin. Keskisuurten ja suurten yritysten lainamarginaalien leveneminen alkoi myöhemmin ja jatkuu edelleen.

Luottomarginaalit levenivät yli 60 prosentilla uusia luottoja hankkineista keskisuurista ja 50 prosentilla suurista yrityksistä (kuvio 17). Marginaalien leveneminen oli tosin yleistä myös pienemmissä yrityksissä: marginaalit levenivät useammalla kuin joka kolmannella uusia lainoja hankkineista mikroyrityksistä ja useammalla kuin joka toisella pienellä yrityksellä.

Viime vuosien kyselyiden perusteella lainamarginaalit ovat kaventuneet vain pienellä osalla yrityksistä. Nyt kuitenkin lähes 10 prosenttia uusia lainoja hankkineista suurista yrityksistä ilmoitti marginaaliensa kaventuneen.

Luottojen sivukulujen kasvu näyttäisi yleistyneen. Sivukulut kasvoivat yli kolmanneksella yrityksistä kaikissa yrityskokoluokissa (kuvio 18). Edellisessä kyselyssä sivukulut kasvoivat hieman yli viidenneksellä uusia luottoja hankkineista yrityksistä. Sivukulut supistuivat vain harvoilla yrityksillä.

Kuvio 17. Uusien luottojen korkomarginaalit

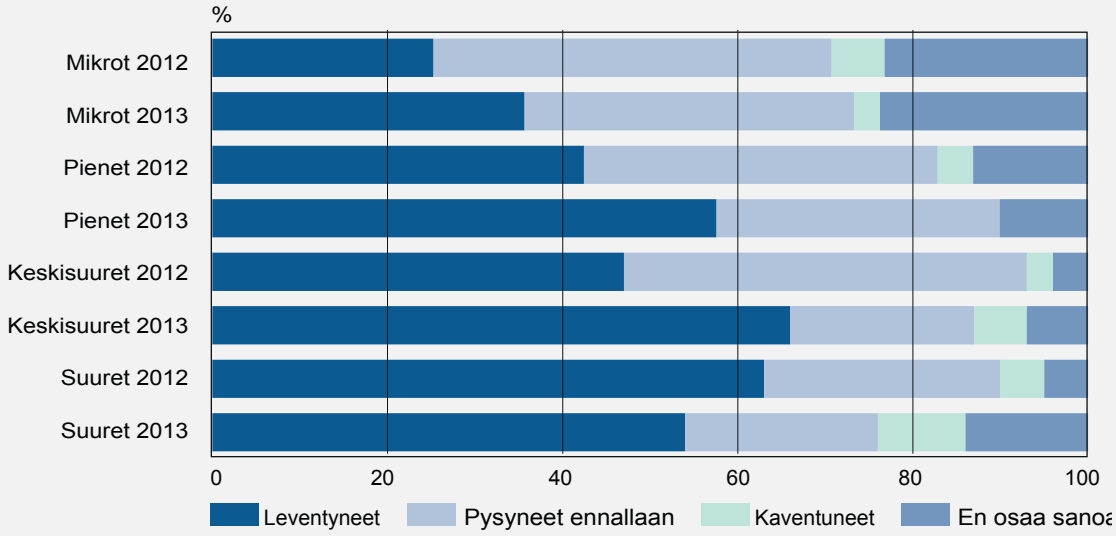

Kuvio 18. Uusien luottojen sivukulut

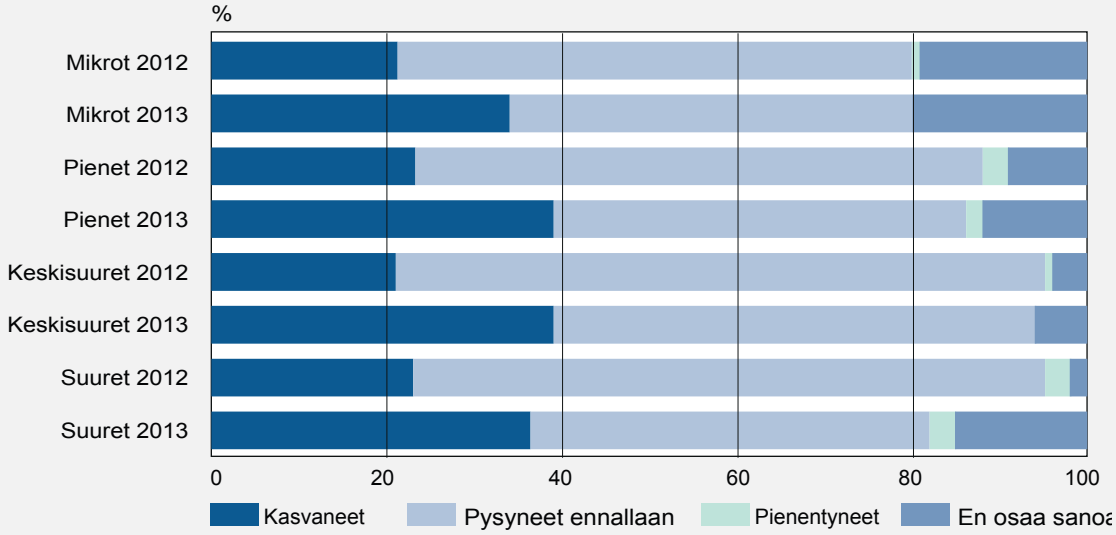

Vanhojen, yli 12 kk ennen kyselyhetkeä otettujen, lainojen marginaalien leventyminen oli yleisempää kuin edellisessä kyselyssä. Samoin kuin uusien luottojen marginaalit, vanhojen lainojen marginaalit levenivät suhteellisesti useammin keskisuurilla ja suurilla kuin mikro- ja pienillä yrityksillä (kuvio 19). Vanhojen lainojen marginaaleja voidaan leventää esimerkiksi uusien luottojen nostamisen yhteydessä tai ns. lainakovenanttien rikkoutumisen seurauksena. Mikroyrityksistä vanhojen lainojen marginaalit levenivät vain noin 15 prosentilla, mutta keskisuurista yrityksistä lähes 30 prosentilla.

Myös lainasopimuksiin liittyvien erityisehtojen eli lainakovenanttien kiristyminen jatkuu. Toisin kuin luottomarginaalien osalta, suurten yritysten lainojen kovenantit kiristyivät kaikkein harvimmin. Niillä mikro-, pienillä ja keskisuurilla yrityksillä, joiden lainaehdot sisältävät kovenantteja, kovenanttien kiristyminen oli likimain yhtä yleistä kuin sivukulujen kasvaminen.

Kuvio 19. Vanhojen luottojen korkomarginaalit

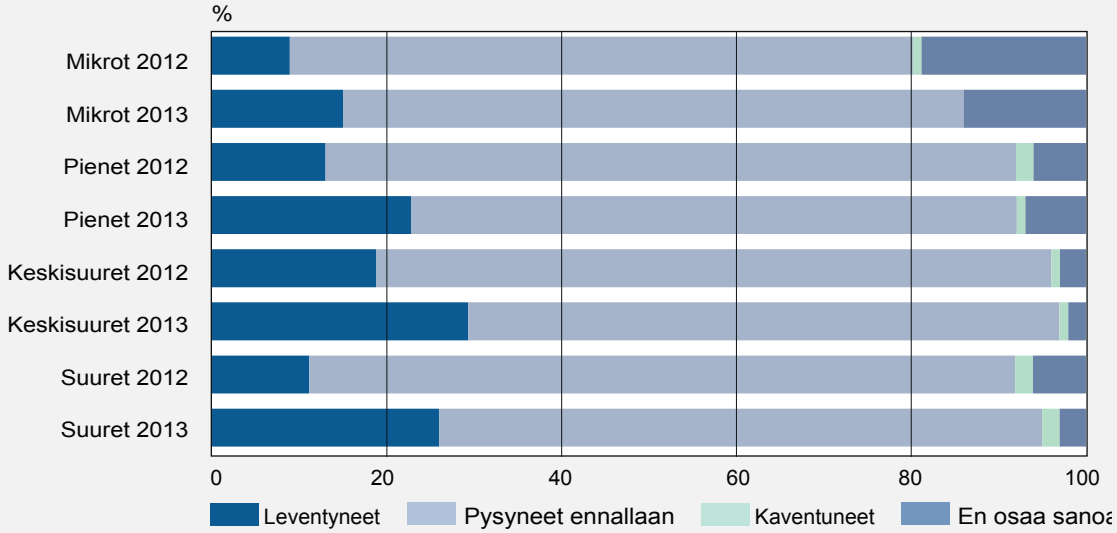

Kuvio 20. Ovatko viimeisen 12 kuukauden aikana hankkieminne lainojen kovenantit muuttuneet aiemmasta?

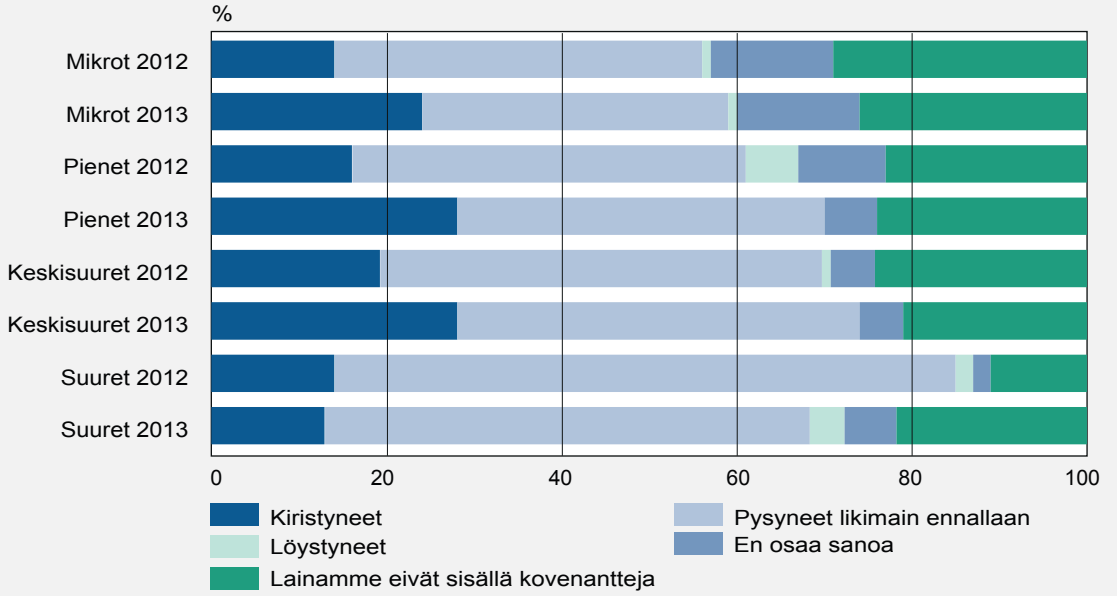

6. Vakuusvaatimukset

Tämänkertaisessa kyselyssä tiedusteltiin edellistä kyselyä laajemmin yrityslainojen vakuusvaatimuksista, vakuuksien arvostuksesta ja yritysten vakuuksina käyttämistä omaisuuseristä ja takauksista.[4]

Yritysten lainojensa vakuuksina käyttämien omaisuuserien ja takausten kirjo on laaja (kuvio 21). Yrityksen kiinteä omaisuus ja yrityskiinnitykset ovat kaiken kokoisten yritysten yleisesti käyttämiä vakuuseriä. Pienet ja keskisuuret yritykset käyttävät vakuuksina yleisesti myös yrityksen koneita ja laitteita sekä Finnveran myöntämiä takauksia. Suurilla yrityksillä näiden vakuuserien merkitys on selvästi vähäisempi. Kaupallisia takauksia käyttää lähinnä pieni osa keskisuurista ja suurista yrityksistä.

Mikroyritykset käyttävät kaikkia edellä tarkasteltuja rahoitusvakuuseriä vähemmän kuin muut yritykset. Suuri osa mikroyrityksistä, yli 40 %, käyttää vakuuksina muita kuin kysymyksessä tarkasteltuja vakuuksia.

Valtaosa yrityksistä arvioi, että lainanantajat eivät ole muuttaneet vakuuksien arvostusta viimeisen 24 kuukauden aikana (kuvio 22). Noin 10 % mikro- ja suurista yrityksistä sekä noin 20 % pienistä ja keskisuurista yrityksistä arvioi arvostusten kuitenkin alentuneen vähintään jonkin verran.

[4] *Vakuuksia koskevissa kysymyksissä tarkasteluperiodi oli muista kysymyksistä poiketen 24 kuukautta taaksepäin.*

Kuvio 21. Mitä rahoitusvakuuksia yrityksenne on käyttänyt edellisen 24 kk aikana hankkimiensa lainojen vakuuksina?

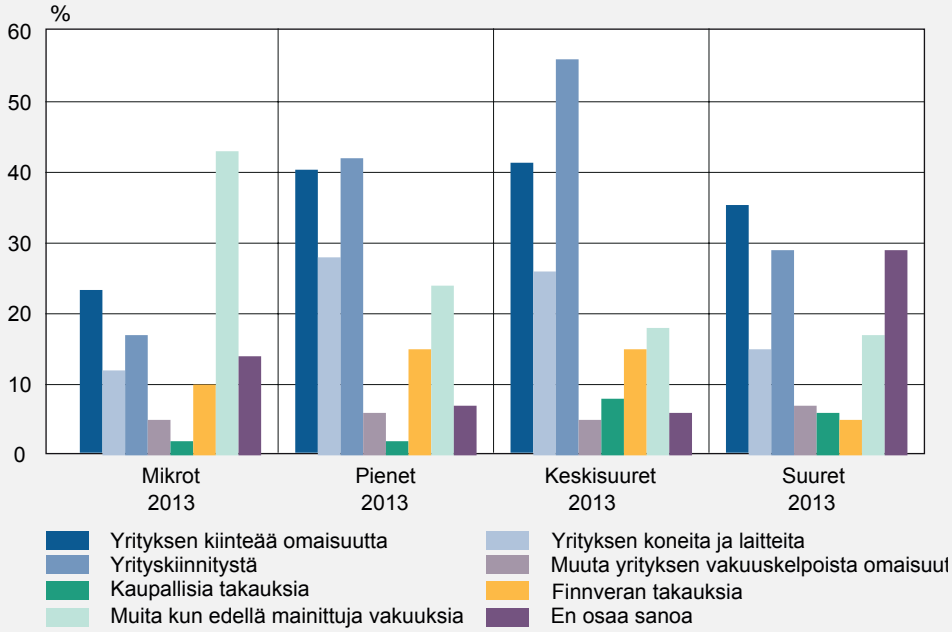

Kuvio 22. Ovatko lainanantajat muuttaneet yrityksenne vakuuksina käyttämien omaisuuserien arvostusta viimeisen 24 kk aikana verrattuna aiempaan?

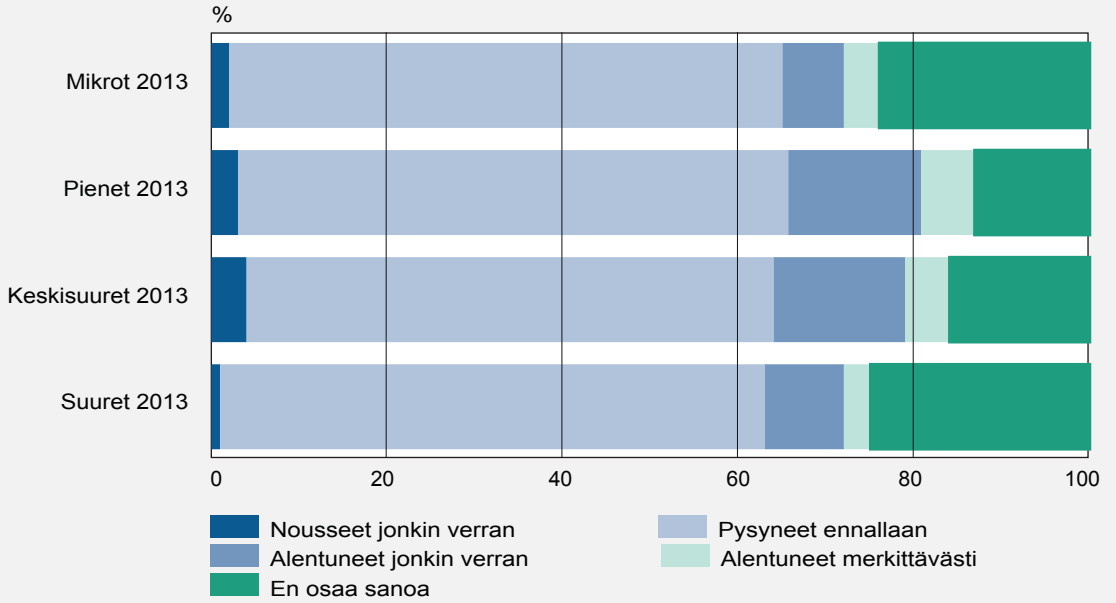

Määrälliset vakuusvaatimukset pysyivät suurimmalla osalla yrityksistä ennallaan edellisen 24 kuukauden aikana (kuvio 23). Noin 15–25 % yrityksistä arvioi niiden kuitenkin kasvaneen. Myös vanhojen luottojen vakuusvaatimukset ovat pysyneet ennallaan suurimmalla osalla yrityksistä. Noin 10–20 % yrityksistä ilmoitti niiden kiristyneen.

Yritysten käyttämien takausten hinta on noussut viimeisen 24 kuukauden aikana, erityisesti keskisuurten ja suurten yritysten osalta (kuvio 24). Takauksia käyttäneistä yrityksistä lähes 70 % ilmoitti takaustensa hintojen nousseen. Suurimmalla osalla näistä yrityksistä hinnat nousivat kuitenkin maltillisesti, alle 10 prosentilla verrattuna aiempaan. Tosin suhteellisen suurella osalla keskisuurista ja suurista yrityksistä takausten hinnat nousivat yli 20 %. Mikro- ja pienten yrityksien käyttämien takausten hinnat nousivat harvemmin ja keskimäärin vähemmän kuin keskisuurilla ja suurilla yrityksillä.

Kuvio 23. Ovatko viimeisen 24 kk aikana hankkimienne vakuudellisten luottojen vakuusvaatimukset määrällisesti muuttuneet aiemmasta?

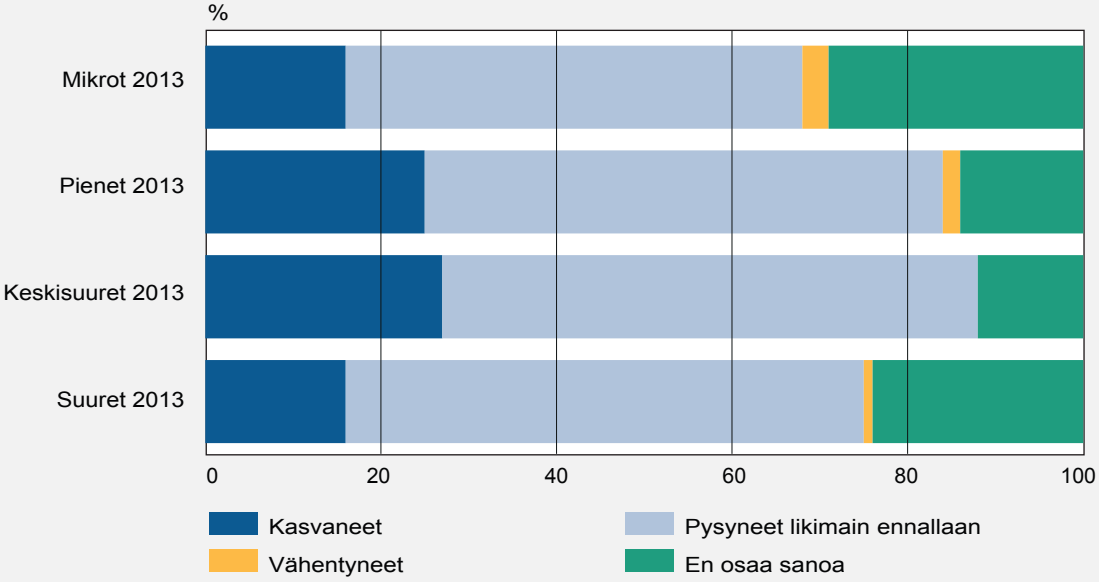

Kuvio 24. Miten yrityksen käyttämän takauksen hinnoittelu on muuttunut viimeisen 24 kk aikana aiempaan verrattuna?

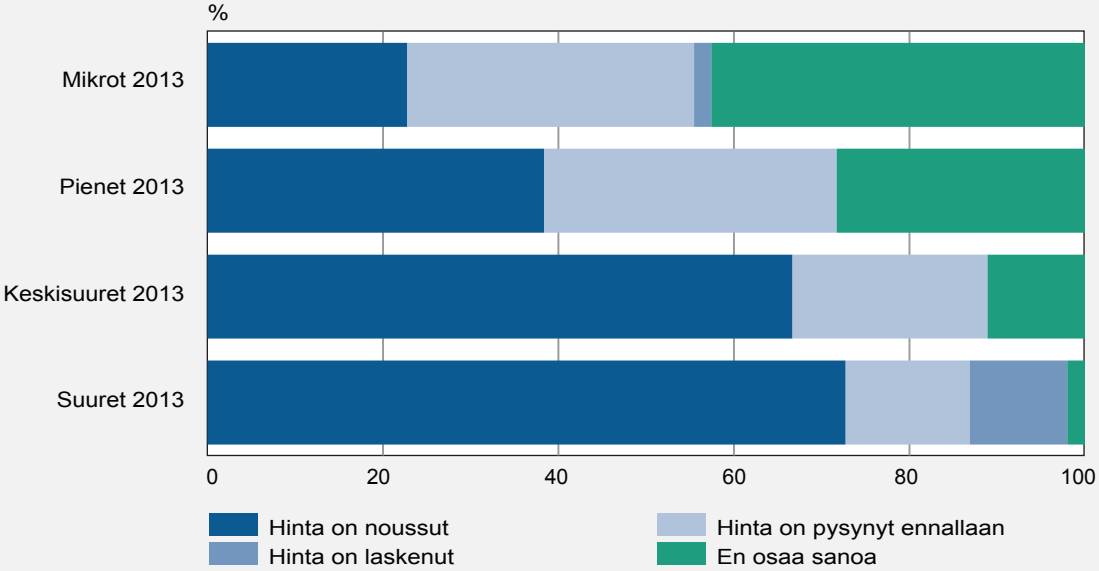

7. Pankkipalveluiden saatavuus ja pankkien kilpailuttaminen

Edellisessä kyselyssä oli merkkejä pankkipalveluiden käytön eriytymisestä, kun aiempaa useammat suuret yritykset käyttivät aiempaa useampien pankkien palveluita ja kun kasvanut osa mikroyrityksistä käytti merkittävästi vain yhden pankin palveluita. Tämänkertaisen kyselyn perusteella mahdollinen eriytyminen ei ole enää jatkunut. Viiden tai useamman pankin palveluita merkittävästi käyttävien suurten yritysten osuus laski selvästi yli 20 prosentista alle 20 prosenttiin (kuvio 25).

Suuret yritykset myös vähensivät pankkien kilpailuttamista jonkin verran (kuvio 26). Suurista yrityksistä kuitenkin yli 40 % kilpailutti pankkeja säännöllisesti. Keskisuurten yritysten osalta vastaava osuus oli noin 20 %. Mikro- ja pienistä yrityksistä vain muutama prosentti kilpailuttaa pankkeja säännöllisesti.

Vakiintunut asiakassuhde on edelleen selvästi yleisin eniten käytetyn pankin valintaperuste varsinkin mikro-, pienillä ja keskisuurilla yrityksillä (kuvio 27). Luottojen ja muiden pankkipalveluiden hinnat olivat suurille yrityksillä lähes yhtä yleinen valintaperuste. Palveluvalikoima oli valintaperusteena tärkeä erityisesti suurille yrityksille ja pankin sijainti mikroyrityksille.

Kuvio 25. Kuinka monen pankin palveluja yrityksenne käyttää merkittävästi?

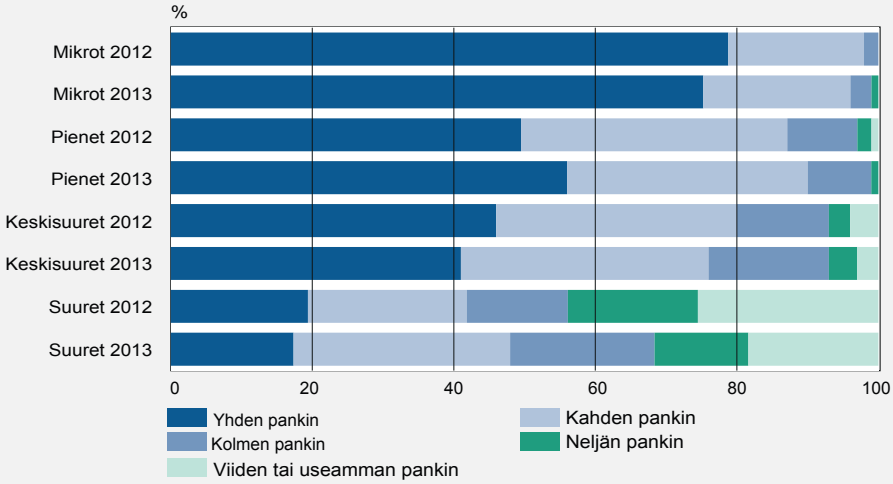

Kuvio 26. Kilpailutatteko pankkeja keskenään?

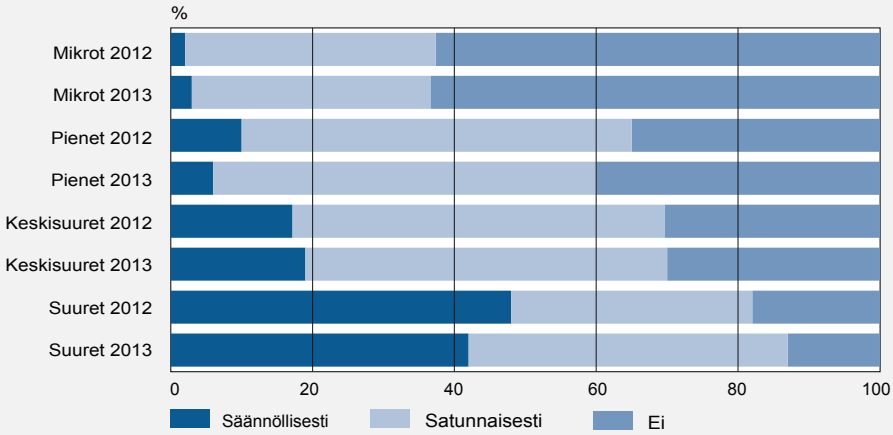

Kuvio 27. Mikä on vaikuttanut yrityksenne eniten käyttämän pankin valintaan?

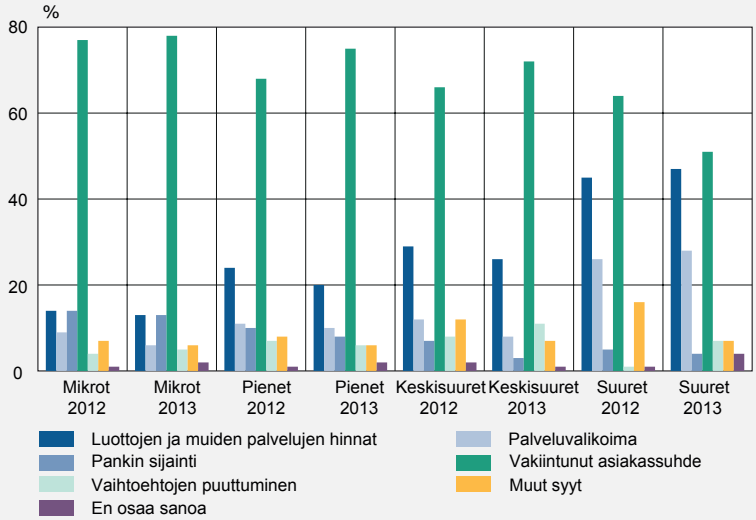

8. Julkisen yritysrahoituksen käyttö

Julkisen yritysrahoituksen[5] käyttö kehittyi kaksijakoisesti (kuvio 28). Selvästi edellistä kyselyä suurempi osuus keskisuurista mutta myös suurista yrityksistä käytti julkista rahoitusta. Sen sijaan aiempaa harvemmat mikro- ja pienet yritykset hankkivat julkista rahoitusta.

Finnveran lainoja ja takauksia käyttivät erityisesti mikro-, pienet ja keskisuuret yritykset. Suuret yritykset käyttivät suhteellisesti useimmin Tekesin avustuksia. Muiden kuin edellä mainittujen julkisten rahoitusmuotojen käyttö oli myös varsin yleistä: julkista rahoitusta käyttäneistä yrityksistä noin 20–30 % käytti muita julkisen rahoituksen muotoja.

Julkisen rahoituksen käytön tärkein syy, erityisesti keskisuurissa ja suurissa yrityksissä, oli julkisen rahoituksen käyttäminen kehitys- ja projektihankkeisiin (kuvio 29). Julkisen rahoituksen saamisen helppous oli myös yleinen käytön peruste kaikkien kokoluokkien yrityksille. Pankki- ja muun yksityisen rahoituksen riittämättömyys, julkisen yritysrahoituksen edullisuus ja yksityistä rahoitusta kevyemmät vakuusvaatimukset olivat myös usein mainittuja perusteita kaikissa muissa yrityksissä paitsi suurissa.

Julkisen rahoituksen hankinta-aikomukset ovat jonkin verran vähäisemmät kuin edellisessä kyselyssä (kuvio 30). Julkisen rahoituksen toteutuneeseen käyttöön suhteutettuna näyttäisi siltä, että julkisen rahoituksen käyttö pysyy lähes ennallaan mikro- ja pienissä yrityksissä mutta vähenee suurissa yrityksissä.

[5] *Julkisella yritysrahoituksella tarkoitetaan tässä yhteydessä Finnvera Oyj:n, Tekesin ja ELY-keskusten kautta yrityksille myönnettäviä lainoja, takauksia ja avustuksia, Finnveran/Vientiluoton vientitakuita tai muuta viennin rahoitusta, Teollisuussijoituksen ja Finnvera-konsernin pääomasijoituksia sekä muuta julkista rahoitusta, joka koostuu muun muassa kuntien myöntämästä rahoituksesta tai takuista.*

Kuvio 28. Onko yrityksenne käyttänyt viimeisen 12 kk aikana julkista yritysrahoitusta?

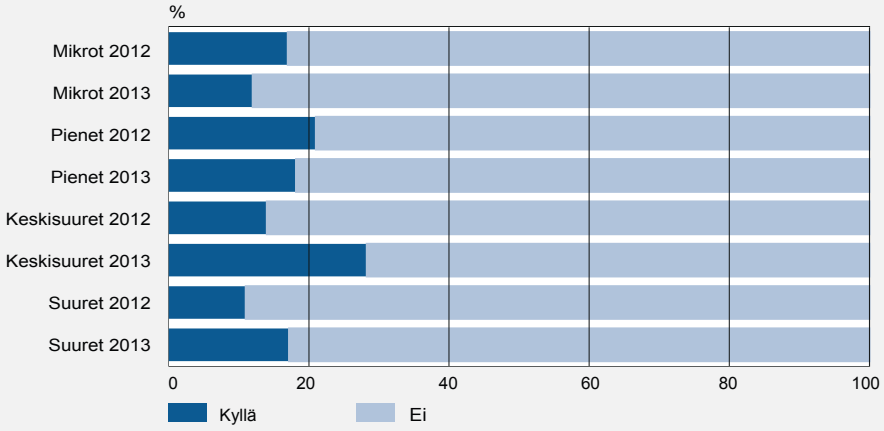

Kuvio 29. Mikä on tärkein julkisen rahoituksen käytön syy?

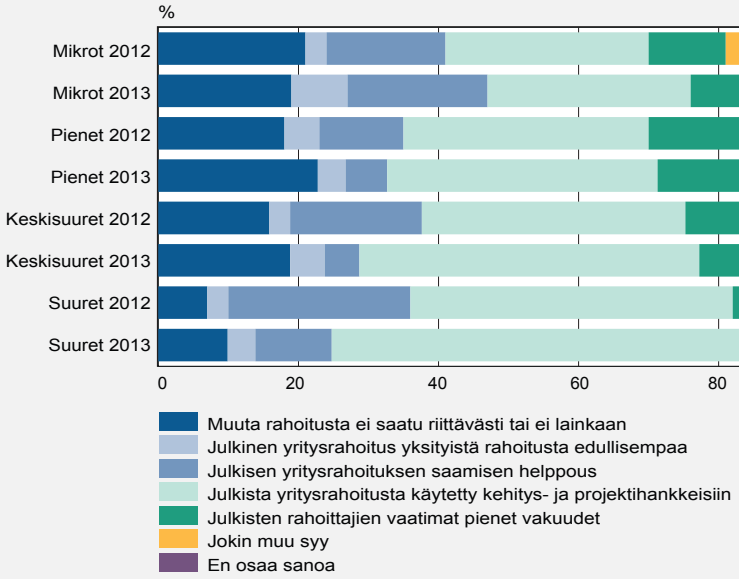

Kuvio 30. Aiotteko hankkia uutta julkista rahoitusta?

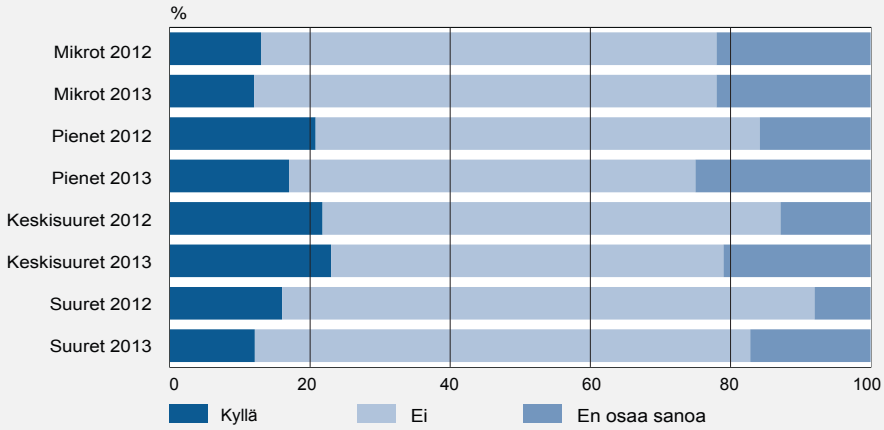

9. Pääomasijoitusrahoituksen käyttö

Noin 4 % kaikista yrityksistä kussakin kokoluokassa sai pääomasijoitusrahoitusta[6] edellisen 12 kuukauden aikana (kuvio 30). Pääomasijoitusrahoitusta hankkineiden yritysten osuutta on perusteltua verrata myös pelkästään niihin yrityksiin, jotka hankkivat jotain ulkoista rahoitusta edellisen 12 kuukauden aikana. Lähes viidennes kaikista ulkoista rahoitusta saaneista mikroyrityksistä käytti pääomasijoitusrahoitusta. Muissa kokoluokissa osuudet olivat 10 prosentin tuntumassa. Pääomasijoitus on siten suhteellisesti tärkeämpi rahoitusmuoto mikroyrityksille kuin niitä isommille yrityksille.

Vaikka pääomasijoitusrahoituksen merkitys rahoitusmuotona on suhteellisesti tärkeämpää mikro- kuin muille yrityksille, mikroyrityksistä vain noin 5 % tuntee pääomasijoittajien tarjoamia rahoitusvaihtoehtoja ja - instrumentteja hyvin ja vain noin 15 % edes kohtalaisesti (kuvio 32). Kyselyn perusteella yritysten tietämys pääomasijoittajien tarjoamista rahoitusvaihtoehdoista ja -instrumenteista ei ole ylipäänsäkään parantunut, vaan pikemminkin heikentynyt.

Lähes täsmälleen neljännes yrityksistä kussakin kokoluokassa arvioi, että pääomasijoittajien osaamisesta tai kokemuksesta on joko ollut tai voisi olla hyötyä heidän yritykselleen (kuvio 33). Osuudet ovat hieman pienentyneet edellisestä kyselystä.

[6] *Pääomasijoittajat voivat tarjota yrityksille riskipääomaa, osaamista ja arvonnousua. Pääomasijoittaminen on pääasiassa oman pääoman ehtoista enintään keskipitkän aikavälin rahoitusta. Yleensä pääomasijoittajat tekevät sijoituksia hallinnoimistaan pääomarahastoista. Pääomasijoituksia ovat myös yksityisten pääomasijoittajien yrityksiin tekemät pääasiassa oman pääoman ehtoiset suorat sijoitukset.*

Kuvio 31. Onko yrityksenne saanut viimeisen 12 kk aikana rahoitusta pääomasijoittajilta?

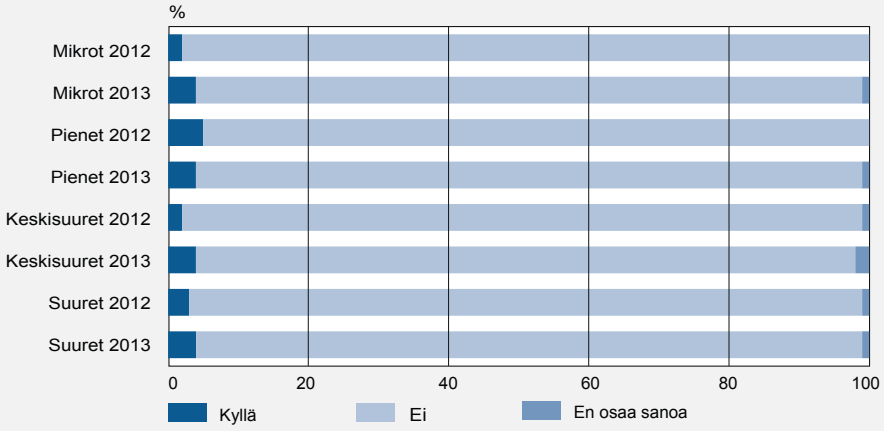

Kuvio 32. Kuinka hyvin yrityksessänne arvionne mukaan tunnetaan pääomasijoittajien tarjoamia rahoitusvaihtoehtoja ja -instrumentteja

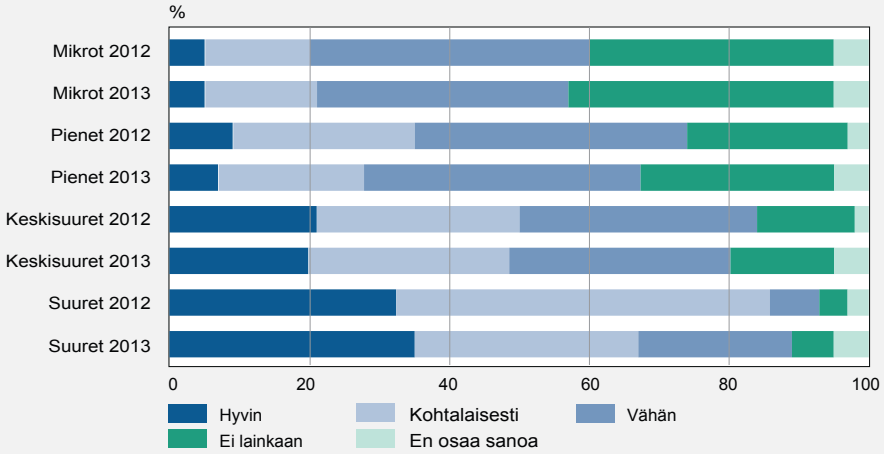

Kuvio 33. Uskotteko, että pääomasijoittajan osaamisesta ja kokemuksesta on ollut tai voisi olla hyötyä yrityksellenne?

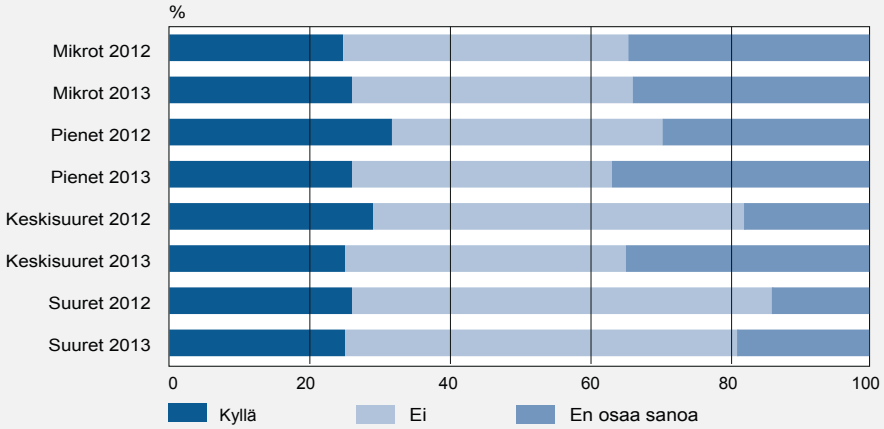

10. Verkkolaskujen käyttö

Kyselyssä uusittiin edellisen kyselyn kysymykset verkkolaskujen käytöstä yritysten vastaanottamissa ostolaskuissa ja lähettämissä myyntilaskuissa. Verkkolaskujen käyttö on selvästi yleistynyt. Kolme neljästä suuresta yrityksestä ja joka toinen keskisuurista yrityksistä käyttää verkkolaskua sekä osto- että myyntilaskuissa (kuvio 34). Pienissäkin yrityksissä verkkolaskutuksen käyttö on lähes yhtä yleistä kuin keskisuurissa yrityksissä.

Niistä suurista yrityksistä, jotka eivät vielä ole ottaneet verkkolaskutusta käyttöön, noin 60 prosenttia aikoo tehdä sen viimeistään vuoden 2014 aikana (kuvio 35). Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä vastaavat osuudet ovat hieman yli 40 % ja mikroyrityksillä hieman yli 20 %. Verkkolaskuihin siirtymättömistä yrityksistä merkittävä osuus ei kuitenkaan osaa vielä sanoa, koska ne aikovat ottaa käyttöön verkkolaskun.

Kuvio 34. Onko yrityksenne ottanut käyttöön verkkolaskun?

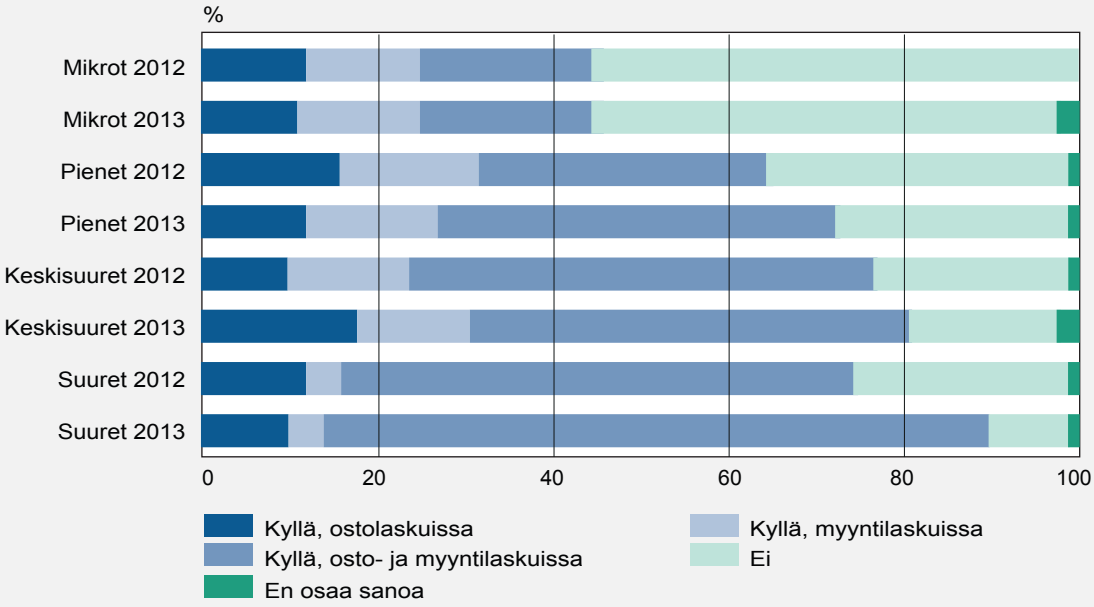

Kuvio 35. Milloin yrityksenne aikoo ottaa käyttöön verkkolaskun?

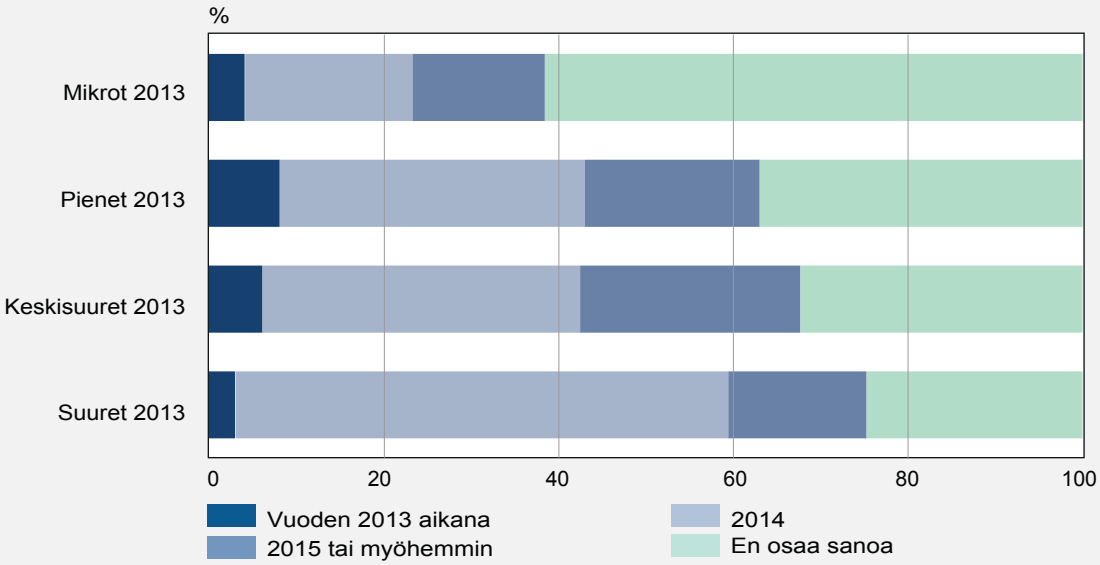

11. Asiakasyritysten laskunmaksuaika

Kyselyn vuosittain vaihtuvassa ajankohtaisessa kysymysosiossa tiedusteltiin yritysten asiakasyritysten keskimääräisistä laskunmaksuajoista ja niiden muutoksista. Asiakkaiden keskimääräisissä laskunmaksuajoissa on huomattavia eroja yritysten välillä. Joidenkin yritysten asiakkaiden keskimääräinen laskunmaksuaika on alle viikon. Kuitenkin yli 30 prosentilla pienistä, keskisuurista ja suurista sekä yli 20 prosentilla mikroyrityksistä asiakkaiden keskimääräinen laskunmaksuaika oli neljä viikkoa tai enemmän. Mikroyritysten asiakkaiden keskimääräiset laskunmaksuajat ovat selvästi lyhempiä kuin muiden yritysten. Hitaimpia laskunmaksajia ovat keskisuurten yritysten asiakkaat.

Merkittävä osa yrityksistä arvioi, että niiden asiakkaiden keskimääräiset laskunmaksuajat pidentyivät viimeisen 12 kuukauden aikana verrattuna aiempaan (kuvio 36). Yli viidennes suurista mutta lähes puolet pienistä yrityksistä ilmoitti asiakkaidensa laskunmaksuaikojen pidentyneen. Vain muutama prosentti yrityksistä arvioi asiakkaidensa nopeuttaneen laskujensa maksamista.

Asiakasyritysten maksuaikojen piteneminen on lisännyt varsinkin mikro-, pienten ja keskisuurten yritysten rahoitustarpeita: pienistä ja keskisuurista yrityksistä jopa noin puolet arvioi rahoitustarpeidensa kasvaneen vähintäänkin jonkin verran asiakasyritysten laskunmaksun hidastumisen seurauksena (kuvio 37). Suuret yritykset ovat kärsineet jonkin verran muita yrityksiä vähemmän asiakkaidensa laskunmaksuaikojen pitenemisestä.

Kuvio 36. Miten yritysasiakkaidenne keskimääräinen laskunmaksuaika on muuttunut viimeisen 12 kk aikana?

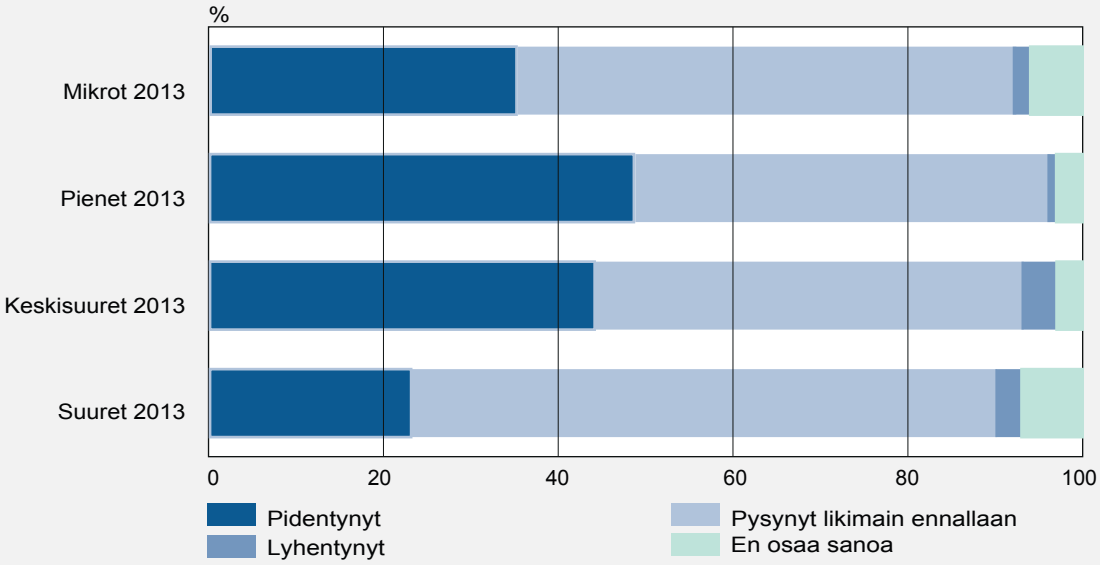
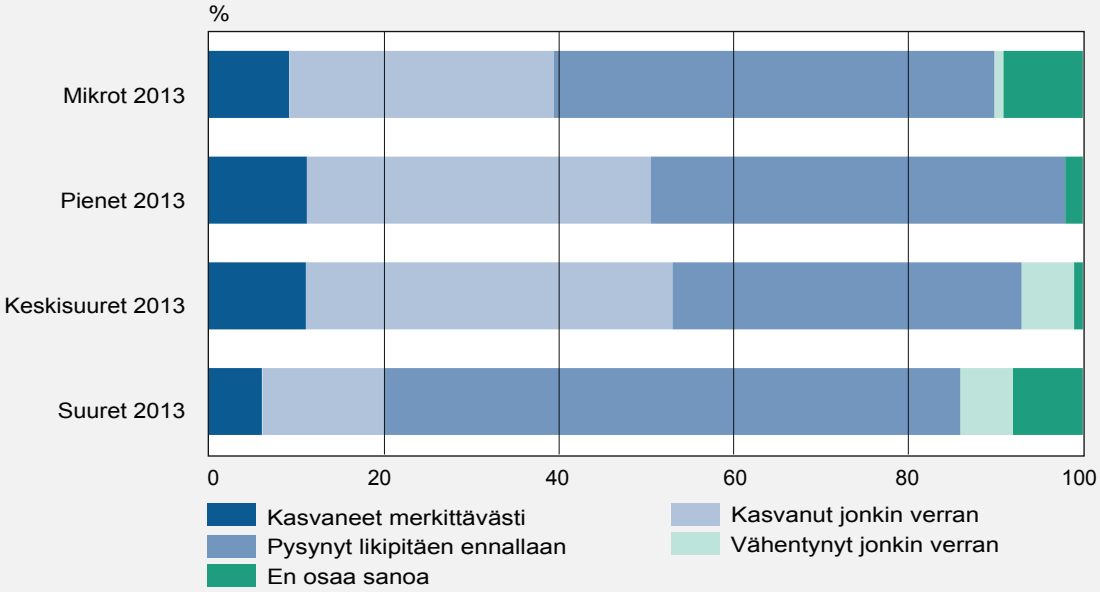
Kuvio 37. Kuinka maksuaikojen muutokset ovat vaikuttaneet yrityksenne rahoitustarpeeseen?